

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. gegužės 21 d.*

Turinys

I. Teisinis pagrindas	3
A. Sąjungos teisė	3
1. Chartija	3
2. 2003 m. Stojimo aktas	4
B. Vengrijos teisė	4
II. Ikiteisminė procedūra	6
III. Dėl ieškinio dalyko	6
IV. Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos	7
A. Šalių argumentai	7
B. Teisingumo Teismo vertinimas	7
V. Dėl esmės	7
A. Šalių argumentai	7
B. Teisingumo Teismo vertinimas	10
1. Dėl SESV 49 straipsnio	10
2. Dėl SESV 63 straipsnio ir Chartijos 17 straipsnio	11
a) Dėl SESV 63 straipsnio taikymo ir laisvo kapitalo judėjimo apribojimo buvimo	11
b) Dėl laisvo kapitalo judėjimo apribojimo pagrindimo ir dėl Chartijos 17 straipsnio taikymo	11
1) Dėl nuosavybės atėmimo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį ...	12

* Proceso kalba: vengrų.

2) Dėl pateisinimų ir visuomenės poreikių	15
i) Dėl pateisinimo, grindžiamo bendrojo intereso tikslais, susijusiais su žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu	15
ii) Dėl nacionalinės teisės aktų dėl valiutų kursų kontrolės pažeidimu grindžiamo pateisinimo	16
iii) Dėl pateisinimo, grindžiamo nacionalinei teisei apėiti skirtos praktikos prevencija, siekiant viešosios tvarkos apsaugos	18
iv) Dėl visuomenės poreikių pagrindo ir kompensavimo sistemų, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnį, nebuvimo	19
c) Išvada	20
Dėl bylinėjimosi išlaidų	20

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – SESV 63 straipsnis – Laisvas kapitalo judėjimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnis – Nuosavybės teisė – Nacionalinės teisės aktai, kuriais *ex lege* panaikinamos juridinių ar fizinių asmenų, negalinčių įrodyti artimo giminystės ryšio su savininku, anksčiau įgytos uzufukto teisės, nenumatant už tai kompensacijos“

Byloje C-235/17

dėl 2017 m. gegužės 5 d. pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama L. Malferrari ir L. Havas,

ieškovė,

prieš

Vengriją, atstovaujamą Z. Fehér,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai J.-C. Bonichot, A. Prechal (pranešėja), E. Regan ir T. von Danwitz, teisėjai A. Rosas, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda ir S. Rodin,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorius I. Illéssy, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. liepos 9 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2018 m. lapkričio 29 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Šiuo ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad, akivaizdžiai neproporcingai apribojusi žemės ūkio paskirties žemės ir miško žemės uzufukto teises, – ypač atsižvelgiant į nuo 2013 m. sausio 1 d. galiojančias *termőföldről szóló 1994. évi LV. Törvény* (1994 m. Įstatymas Nr. LV dėl dirbamosios žemės, toliau – 1994 m. Įstatymas dėl dirbamosios žemės) nuostatas, į atitinkamas *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény* (2013 m. Įstatymas Nr. CXXII dėl žemės ūkio paskirties ir miško žemės pardavimo, toliau – 2013 m. Įstatymas dėl žemės ūkio paskirties žemės) nuostatas, taip pat tam tikras *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény* (2013 m. Įstatymas Nr. CCXII dėl tam tikrų nuostatų ir pereinamojo laikotarpio priemonių, susijusių su 2013 m. Įstatymu Nr. CXXII dėl žemės ūkio paskirties ir miško žemės pardavimo, toliau – 2013 m. Įstatymas dėl pereinamojo laikotarpio priemonių) nuostatas bei *ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény* (1997 m. Įstatymas Nr. CXLI dėl žemės registro, toliau – Įstatymas dėl žemės registro) 94 straipsnio 5 dalį, – Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 49 straipsnį, SESV 63 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 17 straipsnį.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Chartija

- 2 Chartijos 17 straipsnio „Teisė į nuosavybę“ 1 dalyje nustatyta:

„Kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams. Nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Nuosavybės naudojimą gali reglamentuoti įstatymai, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendruosius interesus.“

- 3 Chartijos 51 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 dalyje nustatyta:

„Šios Chartijos nuostatos skirtos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, tinkamai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, bei valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. <...>“

- 4 Chartijos 52 straipsnio „Teisių ir principų taikymo sritis ir aiškinimas“ 1 ir 3 dalyse nustatyta:

„1. Bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

<...>

3. Šioje Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje Konvencijoje. Ši nuostata nekliaudo Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą.“

2. 2003 m. Stojimo aktas

- 5 Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003, p. 33, toliau – 2003 m. Stojimo aktas) X priedo antraštė yra „Stojimo akto 24 straipsnyje nurodytas sąrašas: Vengrija“. Šio priedo 3 skyriaus „Laisvas kapitalo judėjimas“ 2 punkte numatyta:

„Nepaisant įsipareigojimų pagal Sutartis, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, septynerius metus nuo įstojimo dienos Vengrija gali toliau taikyti šio Akto pasirašymo metu galiojančiuose jos teisės aktuose nustatytą draudimą fiziniams asmenims, kurie nėra Vengrijos rezidentai ar piliečiai, ir juridiniams asmenims įsigyti žemės ūkio paskirties žemės. Valstybės narės piliečiams ar pagal kitos valstybės narės įstatymus įkurtiems juridiniams asmenims įsigyjant žemės ūkio paskirties žemę bet kuriuo atveju negali būti taikomos mažiau palankios sąlygos nei tos, kurios buvo Stojimo sutarties pasirašymo dieną. <...>

Kitų valstybių narių piliečiams, kurie nori įsisteigti kaip savarankiškai dirbantys ūkininkai ir kurie legaliai gyvena ir užsiima žemės ūkio veikla Vengrijoje bent trejus metus be pertraukos, netaikomos pirmesnės pastraipos nuostatos ar kitos taisyklės bei kitokia tvarka nei ta, kuri taikoma Vengrijos piliečiams.

<...>

Jei yra pakankamai pagrindo manyti, kad pasibaigus pereinamajam laikotarpiui atsiras didelių trikdymų ar kils didelių trikdymų grėsmė Vengrijos žemės ūkio paskirties žemės rinkai, Vengrijos prašymu Komisija sprendžia dėl pereinamojo laikotarpio pratęsimo ne ilgiau kaip trejiems metams.“

- 6 2010 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimu 2010/792/ES dėl galimybės pratęsti pereinamąjį laikotarpį dėl žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo Vengrijoje (OL L 336, 2010, p. 60) Stojimo akto X priedo 3 skyriaus 2 punkte nustatytas pereinamasis laikotarpis buvo pratęstas iki 2014 m. balandžio 30 d.

B. Vengrijos teisė

- 7 *Földről szóló 1987. évi I. törvény* (1987 m. Žemės įstatymas Nr. I) 38 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad fiziniai asmenys, neturintys Vengrijos pilietybės arba turintys šią pilietybę, bet gyvenantys ne Vengrijoje, taip pat juridiniai asmenys, kurių buveinė yra ne Vengrijoje arba, jeigu Vengrijoje, kurių kapitalas priklauso ne Vengrijoje reziduojantiems fiziniams arba juridiniams asmenims, gali įgyti dirbamosios žemės nuosavybės teises pirkimo, mainų arba dovanojimo būdu tik iš anksto gavę finansų ministro leidimą.
- 8 1991 m. gruodžio 27 d. *171/1991 Korm. Rendelet* (Vyriausybės nutarimas Nr. 171/1991), kuris įsigaliojo 1992 m. sausio 1 d., 1 straipsnio 5 dalyje panaikinta asmenų, neturinčių Vengrijos pilietybės, išskyrus asmenis, turinčius leidimą nuolat gyventi šalyje ir pripažintą pabėgėlio statusą, galimybė įsigyti dirbamosios žemės ūkio paskirties žemės.
- 9 1994 m. įstatymu dėl dirbamosios žemės numatyta toliau taikyti draudimą įsigyti, įtraukiant ir juridinius asmenis, neatsižvelgiant į tai, ar jie įsteigti Vengrijoje, ar ne.
- 10 Nuo 2002 m. sausio 1 d. šis įstatymas buvo iš dalies pakeistas *termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXVII. törvény* (2001 m. Įstatymas Nr. CXVII, kuriuo iš dalies pakeistas 1994 m. Įstatymas Nr. LV dėl dirbamosios žemės), siekiant, kad fiziniai asmenys, kurie nėra Vengrijos piliečiai, arba juridiniai asmenys taip pat neturėtų galimybės pagal sutartį įgyti žemės ūkio paskirties

žemės uzufukto teisių. Po šių pakeitimų 1994 m. Įstatymo dėl dirbamosios žemės 11 straipsnio 1 dalyje nurodyta: „II skyriaus nuostatos, susijusios su nuosavybės įgijimo apribojimu, turi būti taikomos pagal sutartį įgyjant uzufukto ir naudojimo teises. <...>“.

- 11 Vėliau 1994 m. Įstatymo dėl dirbamosios žemės 11 straipsnio 1 dalis buvo iš dalies pakeista *egyres agrár tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXIII. törvény* (2012 m. Įstatymas Nr. CCXIII, kuriuo iš dalies keičiami kai kurie įstatymai, susiję su žemės ūkiu). 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojusios naujos redakcijos, apimančios šį pakeitimą, 11 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „pagal sutartį suteikta uzufukto teisė negalioja, nebent tokia sutartis sudaroma su artimu giminaičiu“. 2012 m. Įstatymu Nr. CCXIII į 1994 m. Įstatymą dėl dirbamosios žemės taip pat įtraukta nauja 91 straipsnio 1 dalis, pagal kurią „bet kokia 2013 m. sausio 1 d. egzistavusi uzufukto teisė, suteikta neribotam laikotarpiui arba nustatytos trukmės laikotarpiui, turinčiam pasibaigti ne anksčiau kaip 2032 m. gruodžio 30 d., ir įgyta pagal sutartį, sudarytą asmenų, kurie nėra artimi tos pačios šeimos nariai, savaime nustoja galioti 2033 m. sausio 1 d.“.
- 12 2013 m. birželio 21 d. priimtas ir 2013 m. gruodžio 15 d. įsigaliojo 2013 m. Įstatymas dėl žemės ūkio paskirties žemės.
- 13 2013 m. Įstatymo dėl žemės ūkio paskirties žemės 37 straipsnio 1 dalyje palikta galioti taisyklė, pagal kurią sutartyje nustatyta tokios žemės uzufukto ar naudojimo teisė laikoma niekine, išskyrus atvejį, kai ji nustatoma artimiems tos pačios šeimos nariams.
- 14 Šio įstatymo 5 straipsnio 13 punkte pateikiama tokia apibrėžtis:
- „Artimi tos pačios šeimos nariai: sutuoktiniai, tiesiosios aukštutinės ir žemutinės linijos giminaičiai, įvaikiai, sutuoktinio vaikai, tėviai, patėviai, sutuoktinių tėvai, broliai ir seserys.“
- 15 2013 m. Įstatymas dėl pereinamojo laikotarpio priemonių priimtas 2013 m. gruodžio 12 d. ir įsigaliojo 2013 m. gruodžio 15 d.
- 16 Šio įstatymo 108 straipsnio 1 dalyje, kuria buvo panaikinta 1994 m. Įstatymo dėl dirbamosios žemės 91 straipsnio 1 dalis, nurodyta:
- „Bet kokia 2014 m. balandžio 30 d. egzistuojanti uzufukto arba naudojimo teisė, suteikta neribotam laikotarpiui arba nustatytos trukmės laikotarpiui, kuris baigsis ne anksčiau kaip 2014 m. balandžio 30 d., ir įgyta pagal sutartį, sudarytą asmenų, kurie nėra artimi tos pačios šeimos nariai, savaime nustoja galioti 2014 m. gegužės 1 d.“
- 17 Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnyje nurodyta:
- „1. Jeigu uzufukto ir naudojimo teises, kurių netenkama pagal [2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių] 108 straipsnio 1 dalį (toliau kartu šiame straipsnyje – uzufukto teisės), numatoma išbraukti iš žemės registro, fizinis asmuo, kuriam priklauso uzufukto teisės, gavęs oficialų panešimą, kurį už registro tvarkymą atsakinga institucija išsiunčia ne vėliau kaip 2014 m. spalio 31 d., per 15 dienų nuo oficialaus pranešimo įteikimo, naudodamas ministro šiuo tikslu parengtą formą, turi deklaruoti artimo tos pačios šeimos nario santykius, kuriais, jei taip yra, jis susijęs su asmeniu, registracijos pagrindą sudarančiame dokumente nurodytu kaip nekilnojamojo turto savininkas. Jei per nustatytus terminus deklaracijos nepateikiama, po 2014 m. gruodžio 31 d. pateikti patvirtinimo prašymai nenagrinėjami.

<...>

3. Jeigu deklaracija nepatvirtina artimo tos pačios šeimos nario santykio arba jeigu per nustatytus terminus deklaracijos apskritai nepateikiama, už žemės registro valdymą atsakinga institucija savo iniciatyva išbraukia uzufukto teises iš minėto registro per šešis mėnesius nuo termino deklaracijai pateikti pabaigos, bet ne vėliau kaip 2015 m. liepos 31 d.

<...>

5. Žemės reikalų administracija ne vėliau kaip 2014 m. gruodžio 31 d. savo iniciatyva išbraukia iš žemės registro uzufukto teises, kurios buvo įregistruotos subjektų, neturinčių juridinių asmenų arba juridinio asmens statuso, tačiau galinčių įgyti teises, kurios gali būti registruojamos, vardu ir kurios buvo panaikintos pagal [2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių] 108 straipsnio 1 dalį.“

II. Ikiteisminė procedūra

- 18 Manydama, kad tam tikromis 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių nuostatomis, tarp jų – jo 108 straipsnio 1 dalimi, nustačiusi žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teises apribojimus Vengrija pažeidė SESV 49 ir 63 straipsnius ir Chartijos 17 straipsnį, Komisija 2014 m. spalio 17 d. šiai valstybei narėi išsiuntė oficialų pranešimą. Ši į jį atsakė 2014 m. gruodžio 18 d. raštu, jame ginčijo minėtus pažeidimus.
- 19 2015 m. birželio 19 d. Komisija pateikė motyvuotą nuomonę, joje tvirtino, jog 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalimi nuo 2014 m. gegužės 1 d. panaikinusi tam tikras uzufukto teises Vengrija pažeidė pirmesniame punkte minėtas Sąjungos teisės nuostatas. Ši valstybė narė į ją atsakė 2015 m. spalio 9 d. ir 2016 m. balandžio 18 d. raštais, juose teigė, kad nepadarė nurodytų pažeidimų.
- 20 Šiomis aplinkybėmis Komisija nusprendė pareikšti šį ieškinį.

III. Dėl ieškinio dalyko

- 21 Savo ieškinio reikalavimuose Komisija kaltina Vengriją tuo, kad ši apribojo žemės ūkio paskirties ir miško žemės (toliau – žemės ūkio paskirties žemė) uzufukto teises ir taip pažeidė Sąjungos teisę, atsižvelgiant į įvairias nacionalines nuostatas, kurias Komisija nurodo šiuose reikalavimuose. Vis dėlto iš motyvuotos nuomonės ir iš paties ieškinio turinio matyti – ir to šalys neginčija, kaip tai patvirtina teisminiai ginčai per teismo posėdį, apie kuriuos užsiminė generalinis advokatas savo išvados 39 punkte, – kad uzufukto teisių apribojimas, kurį šioje byloje nurodo Komisija, konkrečiai yra 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalyje nustatytas šių teisių panaikinimas. Kitos ieškinio reikalavimuose nurodytos nacionalinės teisės nuostatos paminėtos tik kaip nacionalinio teisinio reguliavimo konteksto, apimančio ir minėto 108 straipsnio 1 dalį, elementai, būtini siekiant visiškai suprasti šios nuostatos taikymo sritį.
- 22 Taigi, Komisija ieškiniu prašo konstatuoti, kad priėmusi 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalį (toliau – ginčijama nuostata) ir taip *ex lege* panaikinusi anksčiau asmenų, kurie nėra tos pačios šeimos artimi nariai, susitarimu nustatytas Vengrijoje esančios žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teises ši valstybė narė pažeidė įsipareigojimus pagal SESV 49 ir 63 straipsnius ir Chartijos 17 straipsnį.

IV. Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

A. Šalių argumentai

- 23 Vengrija pirmiausia tvirtina: kadangi ginčijama nuostata panaikintomis uzufukto sutartimis buvo siekta apeiti draudimą nuosavybės teise įsigyti žemės ūkio paskirties žemę, kuris galiojo prieš Vengrijai įstojant į Sąjungą, ir kadangi dėl to tos sutartys buvo negaliojančios *ab initio* dar prieš šį įstojimą, nei draudimai, kurių nepaisyta, nei atitinkamai nagrinėjamų uzufukto teisių vėlesnis panaikinimas ginčijamais teisės aktais negali būti vertinami atsižvelgiant į Sąjungos teisę. Iš tiesų Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos aiškinti šią teisę, kai bylos faktinės aplinkybės susiklostė dar prieš atitinkamai valstybei narei įstojant į Sąjungą.
- 24 Savo ruožtu Komisija nurodo, kad Sąjungos teisė naujosiose valstybėse narėse taikoma iš karto ir kad nagrinėjamu atveju bylos dalykas yra susijęs su 2013 m. priimtais nacionalinės teisės aktais, kuriuose numatyta nuo 2014 m. gegužės 1 d. *ex lege* panaikinti tuo metu vis dar galiojusias ir į žemės registrą įtrauktas uzufukto teises, o ne su uzufukto sutarčių, sudarytų iki Vengrijos įstojimo į Sąjungą, teisėtumu. Maža to, Vengrija, atsakydama į pagrįstą nuomonę, aiškiai pripažino, kad Vengrijos teismai nė vienoje byloje nėra pripažinę šių uzufukto susitarimų negaliojimo.

B. Teisingumo Teismo vertinimas

- 25 Kaip matyti iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Sąjungos teisę, kiek tai susiję su jos taikymu naujojoje valstybėje narėje nuo šios įstojimo į Sąjungą dienos (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 39 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 26 Nagrinėjamu atveju, kaip nurodė Komisija, uzufukto teisės, kurioms turėjo įtakos ginčijama nuostata, 2014 m. balandžio 30 d. vis dar buvo galiojančios ir jos panaikintos bei vėliau išbrauktos iš žemės registro būtent dėl šios teisės nuostatos, priimtą praėjus beveik 10 metų nuo Vengrijos įstojimo į Sąjungą, o ne dėl to, kad buvo taikomos nacionalinės teisės nuostatos, kurios galiojo ir lėmė visus padarinius tokioms uzufukto teisėms dar iki šios įstojimo datos.
- 27 Vadinas, Vengrijos argumentas, kuriuo siekta užginčyti Teisingumo Teismo jurisdikciją, turi būti atmestas.

V. Dėl esmės

A. Šalių argumentai

- 28 Komisija tvirtina, pirma, kad ginčijama nuostata, atsižvelgiant į konkrečias kiekvieno įmanomo konkretaus atvejo aplinkybes, gali riboti ir įsisteigimo laisvę, ir laisvą kapitalo judėjimą, taigi, pažeisti tiek SESV 49 straipsnį, tiek SESV 63 straipsnį.
- 29 Antra, ši nuostata yra netiesiogiai diskriminuojanti kitų valstybių narių nei Vengrija piliečius, nes laikotarpiu nuo 1992 m. iki 2002 m. uzufukto nustatymas buvo vienintelis būdas jiems investuoti į žemės ūkio paskirties žemę Vengrijoje, be to, reti buvo atvejai, kai šie piliečiai turėjo artimų giminaičių, tokios žemės savininkų, iš kurių jie būtų galėję įgyti tos žemės uzufukto teisę. Tokiomis aplinkybėmis ginčijama nuostata negali būti pateisinama SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktu arba privalomaisiais jurisprudencijoje pripažintais bendrojo intereso pagrindais.

- 30 Trečia, Vengrijos nurodyti pateisinimai, darant prielaidą, kad jie galimi, nagrinėjamu atveju yra nepriimtini, o ginčijama nuostata neatitinka proporcingumo principo reikalavimų.
- 31 Kiek tai susiję, pirma, su įvairiais žemės ūkio politikos tikslais, kurie minimi 2013 m. Įstatymo dėl žemės ūkio paskirties žemės preambulėje ir 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas, Vengrija) nutarime Nr. 25, būtent – užtikrinti, kad dirbama žemės ūkio paskirties žemė priklausytų tik fiziniams asmenims, kurie ją dirba, o ne turi spekuliaciniais tikslais, užkirsti kelią žemės padalijimui ir išlaikyti kaimo gyventojus bei tvarią žemdirbystę, taip pat suformuoti tokius žemės ūkius, kurie būtų tvaraus dydžio ir konkurencingi, Komisija nurodo, kad šie tikslai nepateisina laisvo kapitalo judėjimo apribojimo.
- 32 Bet kuriuo atveju nagrinėjami apribojimai nėra nei tinkami, nei nuoseklūs, nei būtini nurodytiems tikslams pasiekti.
- 33 Antra, kiek tai susiję su tikslu nutraukti neteisėtus santykius, atsiradusius dėl to, kad uzufukto teises įgijo nerezidentai, neturintys Vengrijos nacionalinio banko leidimo, susijusio su valiutų kursais, kurio buvo reikalaujama iki 2001 m. birželio 16 d. pagal 1995 m. Įstatymą Nr. XCV dėl valiutų, Komisija nurodo, kad toks reikalavimas turėti leidimą nuo Vengrijos įstojimo į Sąjungą dienos lemia Sąjungos teisės draudžiamą diskriminaciją dėl pilietybės. Be to, Vengrija per ikiteisminę procedūrą pripažino, kad nėra nė vieno sprendimo, kuriuo Vengrijos teismas būtų nusprendęs, jog uzufukto teisės įgijimas neturint leidimo, susijusio su valiutų kursais, gali lemti šio uzufukto negaliojimą.
- 34 Trečia, dėl tikslo panaikinti uzufukto teises, kurias iki 2002 m. sausio 1 d. įgijo nerezidentai arba juridiniai asmenys ir, tai darydami, neteisėtai apėjo draudimą įgyti nuosavybę, Komisija mano, jog tai, kad kitos valstybės narės nei Vengrijos pilietis, siekdamas investuoti į žemės ūkio paskirties žemę ar įsisteigti Vengrijoje, gali pasirinkti pagal tos valstybės narės teisę galimą teisinę formą, yra paprasčiausias naudojimas SESV 49 ir 63 straipsniuose garantuojamomis laisvėmis ir dėl to negali būti laikomas piktnaudžiavimu.
- 35 Be to, Vengrija nepagrindžia savo teiginio, kad visos uzufukto sutartys, kurioms turėjo įtakos ginčijama nuostata, buvo sudarytos piktnaudžiaujant. Visų pirma ji nepaaiškina, kodėl taip galėtų būti skundus pateikusių asmenų sudarytų sutarčių, kurias Komisija pateikė Teismui, atveju, taip pat nenurodo jokios sutarties, kuri teismų būtų pripažinta neteisėta. Be to, net pripažįstant, jog tam tikrais atvejais uzufukto teisė nustatyta siekiant apeiti galiojančias teisės normas, ši išvada bet kuriuo atveju negalėtų būti subendrinta darant prielaidą, kad bet kuris asmuo, kuris nustatė tokią teisę, veikė turėdamas tokį ketinimą.
- 36 Ketvirta, Komisija mano, kad ginčijamomis taisyklėmis pažeidžiami teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai. Iš tiesų šie principai reiškia, kad, panaikinus teisines priemones, leidžiančias jų turėtojams vykdyti ūkinę veiklą, būtų neproporcinga ir nepateisinama numatyti tik keturių su puse mėnesių pereinamąjį laikotarpį, kartu panaikinant pereinamąjį 20 metų laikotarpį, kuris buvo nustatytas mažiau nei prieš vienus metus. Šiems principams prieštarauja ir tai, kad nenumatyta konkreti kompensacija, kuria suinteresuotiesiems asmenims iš anksto nustatytomis sąlygomis būtų atlyginta už sumokėto atlygio atėmimą, atliktų investicijų nuvertėjimą ir negautas pajamas.
- 37 Penkta, Komisija nurodo: kadangi ginčijama nuostata riboja įsisteigimo laisvę ir laisvą kapitalo judėjimą, o Vengrija tokiems apribojimams pateisinti remiasi privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, nagrinėjamu atveju taikytinos Chartijos nuostatos.
- 38 Ginčijama nuostata pažeidžia Chartijos 17 straipsnį. Iš tiesų nagrinėjamas uzufukto teisių panaikinimas yra nuosavybės atėmimas, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį ir pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) Protokolo Nr. 1 1 straipsnį.

- 39 Uzufukto teisių atėmimas iš tūkstančių ne Vengrijos piliečių nagrinėjamu atveju nėra pateisinamas jokių tinkamu bendruoju interesu ir šis panaikinimas, net jei būtų pripažintas pateisinamu, yra neproporcingas, atsižvelgiant, be kita ko, į pirma nurodytus aspektus. Ginčijamoje nuostatoje taip pat nebuvo numatyta kompensacija, kaip reikalaujama pagal Chartijos 17 straipsnį, skirta veiksmingomis priemonėmis atlyginti už didelę ekonominę vertę turinčių daiktinių teisių atėmimą.
- 40 Galiausiai suinteresuotieji asmenys veikė sąžiningai, pasinaudodami investavimo galimybe, numatyta galiojančiuose įstatymuose, ir tiek už žemės registrą atsakingų administracinės valdžios institucijų, tiek teismų praktika patvirtino nagrinėjamų uzufuktų teisėtumą.
- 41 Atsakydama į ieškinį Vengrija ginčija bet kokius įsisteigimo laisvės apribojimus. Iš 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nutarimo Nr. 25 matyti, kad nagrinėjamų uzufukto teisių turėtojai nepatyrė turtinės žalos, nes tas teismas nusprendė, jog apskritai Vengrijos civilinės teisės normos pakankamai užtikrino jiems galimybę apginti savo interesus atliekant atsiskaitymą tarp šalių. Be to, šių teisių turėtojai toliau galėtų dirbti žemę, ateityje įsigydami, savininkui sutikus, šią žemę nuosavybės teise arba sudarydami nuomos sutartį. Kiek tai susiję su laisvu kapitalo judėjimu, jo apribojimas neįrodytas, nes ginčijamoje nuostatoje tiesiog nustatomas giminystės ryšio reikalavimas ir tik dėl vienos iš ariamos žemės naudojimo priemonių, o pirkimas ir nuoma lieka įmanomi.
- 42 Be to, ši valstybė narė ginčija tai, jog egzistuoja netiesioginė diskriminacija, grindžiama pilietybe, nes ginčijama nuostata vienodai taikoma ir Vengrijos piliečiams, ir kitų valstybių narių piliečiams, kaip tai patvirtina aplinkybė, jog iš daugiau kaip 100 000 asmenų, kuriems ši nuostata turėjo įtakos, tik 5 058 asmenys buvo kitų valstybių piliečiai, įskaitant trečiųjų valstybių piliečius. Kad išimtis dėl artimo giminystės ryšio yra paprastai palankesnė Vengrijos piliečiams, matyti iš to, jog kalbama apie Vengrijoje esančias žemes, kurių savininkai paprastai yra vengrai. Šia išimtimi atsižvelgiama į aplinkybę, jog tėvai dažnai perka vaikams nekilnojamąjį turtą, kuriam nustato uzufuktą savo naudai, ir į aplinkybę, kad našlys dažnai paveldi šią teisę.
- 43 Jeigu būtų įrodytas laisvo kapitalo judėjimo apribojimas, Vengrija mano, kad jis yra pateisinamas visų pirma žemės ūkio politikos tikslais, apie kuriuos priminta šio sprendimo 31 punkte.
- 44 Toliau ši valstybė narė nurodo, kad nagrinėjamų uzufukto sutarčių neteisėtumą *ab initio* pripažino *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas), savo 2015 m. liepos 21 d. Nutarime Nr. 25 pažymėjęs, kad ginčijamos nuostatos tikslas yra būtent užtikrinti, kad žemės registras atspindėtų teisinius santykius, atitinkančius naujas žemės ūkio paskirties žemei taikomas taisykles, ir pašalinti teisinius padarinius praktikos, dėl kurios uzufukto teisės buvo įgytos netinkamu būdu.
- 45 Jeigu šalys pasirenka tokią sutarties rūšį, kuri neatitinka tikrųjų jų ketinimų, iš *a polgari törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (1959 m. Įstatymas Nr. IV dėl Civilinio kodekso patvirtinimo) 207 straipsnio 6 dalies išplaukia, kad sutartis yra fiktyvi ir negalioja.
- 46 Atsižvelgdamas į didelį skaičių atvejų, kai uzufukto teises nerezidentai įgijo įvairiais sutartiniais pagrindais, turėdami viltį, kad Vengrijai įstojus į Sąjungą arba išnykus teisinėms kliūtims jie galės vieną dieną įgyti nuosavybės teisę į atitinkamas žemes (o tokio įgijimo panaikinimas galėtų patekti į viešosios tvarkos sąvoką, nurodytą SESV 65 straipsnio 1 dalies b punkte), nacionalinis teisės aktų leidėjas dėl biudžetinių ir teisingumo sistemos priežasčių nusprendė tas teises panaikinti ir išbraukti iš žemės registro įstatymu, o ne leisti jas vieną po kitos užginčyti teismuose.
- 47 Galiausiai Vengrija mano, kad ginčijama nuostata taip pat pateisinama siekiu nutraukti uzufukto sutarčių, sudarytų neturint leidimo, susijusio su valiutų kursais, kurio reikalaujama pagal 1995 m. Įstatymą Nr. XCV, neteisėtumą.

- 48 Dėl nuosavybės teisės apribojimo proporcingumo ir būtinumo 2015 m. liepos 21 d. Nutarime Nr. 25 *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nusprendė, kad nagrinėjamas uzufukto teisių panaikinimas nepanašus į nusavinimą, nes aptariamoms teisėms yra sutartinio pobūdžio ir dėl to gali būti ribojamos įstatymo nuostatomis siekiant bendrojo intereso, ir dėl šio panaikinimo valstybė neįgijo jokios teisės ir jokio kito teisės subjekto naudai neatsirado nauja daiktinė teisė. Be to, ši priemonė atitinka bendrąjį interesą, nes buvo pašalinti savininko turto suvaržymai ir, atsižvelgiant į socialinius įpareigojimus, nuo šiol jam taikomos su dirbamąja žeme susijusios pareigos.
- 49 Kiek tai susiję su pereinamojo laikotarpio neilga trukme, atitinkami ūkio subjektai neturėjo pagrindo puoselėti teisėtų lūkesčių, kad bus paliktas galioti ankstesnis teisinis reguliavimas: buvo galima numatyti, kad jis bus pakeistas pasibaigus moratoriumui dėl žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo pagal 2003 m. Stojimo aktą.
- 50 Be kita ko, Vengrija nurodo, kad nebūtina ginčijamos nuostatos nagrinėti atskirai atsižvelgiant į Chartiją; bet kuriuo atveju iš 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nutarimo Nr. 25 matyti, kad nagrinėjamas uzufukto teisių panaikinimas nėra nusavinimas, maža to, jis pateisinamas bendroju interesu, o pagal civilinės teisės normas leidžiama buvusiam uzufuktoriui laiku gauti teisingą patirtų nuostolių bendrą kompensaciją. Dar daugiau, Chartijos 17 straipsnis šiuo atveju netaikytinas, nes panaikintos uzufukto sutartys buvo sudarytos neteisėtai ir nesąžiningai.

B. Teisingumo Teismo vertinimas

1. Dėl SESV 49 straipsnio

- 51 Dėl Komisijos prašymo konstatuoti, kad Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 49 straipsnį, reikia priminti, kad tuo atveju, kai įgyvendinama teisė kitos valstybės narės teritorijoje įsigyti, eksploatuoti ir perleisti nekilnojamąjį turtą kaip sudėtinė įsisteigimo laisvės dalis, ji lemia kapitalo judėjimą (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 54 punktą).
- 52 Kaip pažymėjo Komisija, šiuo atžvilgiu nurodydama kitų valstybių narių, nei Vengrijos, piliečių, šioje valstybėje narėje vykdančių žemės ūkio veiklą ir tuo tikslu tiesiogiai arba netiesiogiai įgijusių uzufukto teisę į žemės ūkio paskirties žemę, atvejį, tokia teisė nurodytu atveju yra sudėtinė tokių piliečių naudojimosi įsisteigimo laisve dalis.
- 53 Nors dėl to ginčijama nuostata *a priori* gali patekti ir į SESV 49 straipsnio, ir į SESV 63 straipsnio taikymo sritį, vis dėlto nagrinėjamu atveju Komisijos ieškinyje nurodomas įsisteigimo laisvės apribojimas, kurį lemia ginčijama nuostata, yra tiesioginis laisvo kapitalo judėjimo apribojimas, kurį, beje, ji nurodo tame pačiame ieškinyje, padarinyš. Kadangi pirmasis nurodomas apribojimas yra neatsiejamas nuo antrojo, ginčijamos nuostatos nebūtina nagrinėti atsižvelgiant į SESV 49 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2002 m. birželio 4 d. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-367/98, EU:C:2002:326, 56 punktą; 2003 m. gegužės 13 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-463/00, EU:C:2003:272, 86 punktą ir 2011 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-212/09, EU:C:2011:717, 98 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

2. Dėl SESV 63 straipsnio ir Chartijos 17 straipsnio

a) Dėl SESV 63 straipsnio taikymo ir laisvo kapitalo judėjimo apribojimo buvimo

- 54 Reikia priminti, kad kapitalo judėjimas apima sandorius, pagal kuriuos nerezidentai investuoja į nekilnojamąjį turtą valstybės narės teritorijoje, kaip tai matyti iš kapitalo judėjimo nomenklatūros, esančios 1988 m. birželio 24 d. Tarybos direktyvos 88/361/EEB dėl Sutarties 67 straipsnio (šis straipsnis panaikintas Amsterdamo sutartimi) įgyvendinimo (OL L 178, 1988, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t. p. 10) I priede, o ši nomenklatūra išsaugo savo buvusią informacinę reikšmę apibrėžiant kapitalo judėjimo sąvoką (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 56 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 55 Ši sąvoka apima, be kita ko, investicijas į nekilnojamąjį turtą, susijusias su žemės ūkio paskirties žemės užufruoto teisės įgijimu, kaip tai matyti visų pirma iš patikslinimo, nurodyto Direktyvos 88/361 I priede pateiktuose paaiškinimuose, pagal kurių investicijų į nekilnojamąjį turtą, kurias apima ši sąvoka, kategorijai priklauso ir užufruoto teisės į pastatus ir žemę (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 57 punktą).
- 56 Šioje byloje nagrinėjama nuostata panaikinamos anksčiau įgytos žemės ūkio paskirties žemės užufruoto teisės tuo atveju, jeigu šių teisių turėtojai neatitinka reikalavimo, kurio nuo šiol privaloma laikytis pagal nacionalinės teisės aktus įgyjant šias teises, būtent – užufruoto teisės įgijėjas su atitinkamos žemės savininku turi būti susijęs artimos giminystės ryšiu.
- 57 Be kita ko, neginčijama, kad tarp užufruoto teisių turėtojų, kuriems turi įtakos ši nuostata, yra daug kitų valstybių narių nei Vengrijos piliečių, kurie tokias teises įgijo arba tiesiogiai, arba netiesiogiai per Vengrijoje įsteigtą juridinį asmenį.
- 58 Pažymėtina, kad ginčijama nuostata, kurioje numatytas kitų valstybių narių nei Vengrijos piliečiams priklausančių žemės ūkio paskirties žemės užufruoto teisių panaikinimas *ex lege*, vien dėl savo tikslo riboja pagal SESV 63 straipsnį garantuojamą suinteresuotųjų asmenų teisę į laisvą kapitalo judėjimą. Iš tiesų šia nuostata iš jų atimama tiek galimybė toliau naudotis užufruoto teise, nes jiems trukdoma, be kita ko, naudoti ir eksploatuoti šią žemę arba ją išnuomoti ir taip gauti pelno, tiek galimybė perleisti šią teisę, pavyzdžiui, grąžinti ją savininkui. Be to, ši nuostata gali atgrasyti nerezidentus nuo investavimo Vengrijoje ateityje (šiuo klausimu žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 62–66 punktus).

b) Dėl laisvo kapitalo judėjimo apribojimo pagrindimo ir dėl Chartijos 17 straipsnio taikymo

- 59 Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, tokia priemonė, kaip pagrindinėje byloje ginčijama nuostata, kuria ribojamas laisvas kapitalo judėjimas, gali būti leidžiama, tik jeigu ji pateisinama privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais ir atitinka proporcingumo principą, o tam reikia, kad ji būtų tinkama norint įgyvendinti teisėtai siekiamą tikslą ir neviršytų to, kas būtina jam pasiekti (šiuo klausimu žr. 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-543/08, EU:C:2010:669, 83 punktą).
- 60 Be to, tokia priemonė gali būti pateisinama SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais, jeigu ji atitinka minėtą proporcingumo principą (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 77 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 61 Taip pat šiuo klausimu reikia priminti, kad nacionalinės teisės aktą galima laikyti tinkamu nurodytam tikslui pasiekti, tik jeigu juo iš tikrųjų nuosekliai ir sistemiškai siekiama šio tikslo (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 78 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 62 Nagrinėjamu atveju Vengrija teigė, kad ginčijama nuostata yra pateisinama Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažintais privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, t. y. su žemės ūkio paskirties žemės racionaliu eksploatavimu susijusiais tikslais ir SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais. Dėl pastarojo straipsnio minėta valstybė narė konkrečiai nurodo, pirma, siekį bausti už nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių valiutų kursų kontrolę, pažeidimus ir, antra, siekį viešosios tvarkos apsaugos tikslais kovoti su nesąžiningo įgijimo praktika.
- 63 Be to, taip pat reikia priminti, kad Chartijos užtikrinamos pagrindinės teisės turi būti taikomos visose situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, ir kad dėl to jų, be kita ko, turi būti paisoma, kai nacionalinės teisės aktai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį (be kita ko, žr. 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 19–21 punktus ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 62 punktą).
- 64 Taip, be kita ko, yra tuomet, kai tam tikri nacionalinės teisės aktai gali riboti vieną ar kelias SESV garantuojamas pagrindines laisves ir atitinkama valstybė narė remiasi SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais arba Sąjungos teisėje pripažįstamais privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, kad pateisintų tokį apribojimą. Remiantis suformuota jurisprudencija, tokiu atveju nagrinėjamiems teisės aktams numatytos išimtys gali būti taikomos tik tuomet, jeigu jie atitinka pagrindines teises, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas (šiuo klausimu žr. 1991 m. birželio 18 d. Sprendimo *ERT*, C-260/89, EU:C:1991:254, 43 punktą; 2006 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-441/02, EU:C:2006:253, 108 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją; taip pat 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 63 punktą).
- 65 Kaip šiuo klausimu jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, kai valstybės narės naudojasi Sąjungos teisėje numatytomis išimtimis, kad pateisintų Sutartyje užtikrintos pagrindinės laisvės kliūtis, laikoma, kad šiuo naudojimu „įgyvendinama Sąjungos teisė“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 64 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 66 Pažymėtina, kad šioje byloje, kaip nurodyta šio sprendimo 58 ir 62 punktuose, ginčijama nuostata lemia laisvo kapitalo judėjimo apribojimą, ir siekdama pagrįsti šį apribojimą Vengrija remiasi privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, taip pat SESV 65 straipsnyje numatytas pagrindais. Šiomis aplinkybėmis šios nuostatos suderinamumas su Sąjungos teise turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant tiek į Sutartyje ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje numatytas išimtis, tiek į Chartijoje garantuojamas pagrindines teises (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 65, 102 ir 103 punktus), įskaitant jos 17 straipsnyje garantuojamą teisę į nuosavybę, kurios pažeidimu Komisija kaltina šioje byloje.

1) Dėl nuosavybės atėmimo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį

- 67 Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams; nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Be to, nuosavybės naudojimą gali reglamentuoti įstatymai, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendruosius interesus.
- 68 Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, kad, kaip jau yra nurodęs Teisingumo Teismas, Chartijos 17 straipsnis yra teisės norma, kuria asmenims suteikiamos teisės (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Ledra Advertising ir kt. / Komisija ir ECB*, C-8/15 P-C-10/15 P, EU:C:2016:701, 66 punktą).

- 69 Kiek tai susiję su Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje nustatytais materialinėmis sąlygomis, pirma, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad tos nuostatos suteikiama apsauga yra susijusi su teise, turinčią turtinę vertę, kuri, atsižvelgiant į atitinkamą teisės sistemą, lemia įgytą teisinį statusą, leidžiantį šių teisių turėtojui ir jo naudai savarankiškai jas įgyvendinti (2013 m. sausio 22 d. Sprendimo *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 34 punktą ir 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt.* / *Komisija*, C-398/13 P, EU:C:2015:535, 60 punktą).
- 70 Priešingai, nei šiuo klausimu per teismo posėdį tvirtino Vengrija, akivaizdu, kad uzufukto teisės į nekilnojamąjį turtą, kaip nagrinėjamos šioje byloje, kurių turėtojas gali šį turtą naudoti ir gauti iš jo naudą, turi turtinę vertę ir šiam turėtojui suteikia įgytą teisinį statusą, leidžiantį savarankiškai įgyvendinti šias naudojimo ir naudos gavimo teises, net jei pagal taikytiną nacionalinę teisę tokių teisių perleidimas būtų ribojamas ar draudžiamas.
- 71 Iš tiesų pagal sutartį įgyjant tokias žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teises iš principo kartu sumokama tam tikra kaina. Šios teisės jų turėtojams suteikia galimybę gauti iš tokios žemės naudą, visų pirma ekonominę, arba prirėkus ją išnuomoti trečiosioms šalims, todėl patenka į Chartijos 17 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.
- 72 Be to, iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos dėl EŽTK Protokolo Nr. 1 1 straipsnio, į kurią, kaip nustatančią minimalią apsaugą, reikia pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį atsižvelgti aiškinant jos 17 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 15 d. Sprendimo *Al Chodor*, C-528/15, EU:C:2017:213, 37 punktą; 2017 m. birželio 13 d. Sprendimo *Florescu ir kt.*, C-258/14, EU:C:2017:448, 49 punktą ir 2019 m. vasario 12 d. Sprendimo *TC*, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, 57 punktą), matyti, kad nekilnojamojo turto naudojimo arba uzufukto teisės turi būti laikomos „turtu“, kuriam gali būti suteikiamos minėtame 1 straipsnyje numatytos garantijos (žr., be kita ko, 2002 m. gruodžio 12 d. EŽTT sprendimo *Wittek prieš Vokietiją*, CE:ECHR:2002:1212JUD003729097, 43–46 punktus; 2004 m. lapkričio 16 d. EŽTT sprendimo *Bruncona prieš Suomiją*, CE:ECHR:2004:1116JUD004167398, 78 punktą ir 2006 m. vasario 9 d. EŽTT sprendimo *Athanasiou ir kiti prieš Graikiją*, CE:ECHR:2006:0209JUD000253102, 22 punktą).
- 73 Antra, ginčijama nuostata panaikintos uzufukto teisės, priešingai, nei tvirtino Vengrija, turi būti vertinamos kaip „įgytos teisėtai“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį.
- 74 Šiuo atžvilgiu visų pirma reikėtų pažymėti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 8 ir 9 punktų, 1991 m. ir 1994 m. padaryti pakeitimai, kuriais siekta uždrausti įsigyti žemės ūkio paskirties žemę fiziniams asmenims, kurie nėra Vengrijos piliečiai, ir juridiniams asmenims, buvo nesusiję su tokios žemės uzufukto teisės įgijimu. Iš tiesų 1994 m. Įstatymas dėl dirbamosios žemės buvo iš dalies pakeistas tik nuo 2002 m. sausio 1 d., siekiant taip pat panaikinti tokių fizinių ar juridinių asmenų galimybę pagal sutartį įgyti žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teises.
- 75 Taigi, šios žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės, kurioms skirta ginčijama nuostata, buvo nustatytos tokiu laikotarpiu, kai tokių teisių nustatymas buvo nedraudžiamas pagal galiojančius nacionalinės teisės aktus.
- 76 Toliau pažymėtina, kad Vengrija neįrodė nei to, kad jos nurodomomis nacionalinės teisės nuostatomis dėl valiutų kursų kontrolės buvo siekiama nustatyti reikalavimą, jog nerezidentams įgyjant uzufukto teises būtina gauti leidimą, susijusį su valiutų kursais, kurio nesilaikymas lemia šio įgijimo neteisėtumą, nei to, kad kitų valstybių narių piliečių įgytos ir ginčijama nuostata panaikintos uzufukto teisės pagal taikytiną nacionalinę teisę buvo negaliojančios *ab initio* dėl to, kad jomis apeitos teisės normos, taikomos žemės ūkio paskirties žemės nuosavybės įgijimo srityje.
- 77 Kaip šiuo klausimu pažymėjo Komisija ir kaip tai pripažino Vengrija bylos ikiteisminės procedūros stadijoje, nėra nė vieno teismo sprendimo, kuriame būtų pripažintas toks negaliojimas, susijęs su tokiomis uzufukto teisėmis. Priešingai, Komisija Teisingumo Teisme nurodė 2010 m. sausio 26 d.

Kúria (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija) sprendimą, kurio motyvuose aiškiai pažymėta, kad paprastas žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės nustatymas dar nereiškia, kad šalys ketino apeiti taikytinas teisės normas dėl tokios žemės pardavimo.

- 78 Be kita ko, nors iš 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nutarimo Nr. 25 atrodytų, kad ginčijama nuostata, bent jau iš dalies, siekiama pašalinti žemės ūkio paskirties žemės įgijimo praktikos, pagal kurią uzufukto teisė buvo „taikoma netinkamai“, teisinius padarinius, tokia išvada neatrodo prilygstanti išvadai, jog visi atitinkamų uzufukto teisių turėtojai piktnaudžiavo; maža to, tame nutarime pabrėžiama, kad ginčijama nuostata panaikino šias uzufukto teises ateičiai, tačiau jokių ankstesnių veiksmų nekvalifikavo kaip neteisėtų.
- 79 Galiausiai neginčijama, kad šitaip nerezidentų įgytas uzufukto teises Vengrijos kompetentingos institucijos sistemingai įrašydavo į žemės registrus. Kaip pripažįsta abi šalys, kad toks aktas būtų taip įrašytas, reikia, kad jo forma būtų arba valdžios institucijų patvirtinto akto, arba privačių asmenų sudaryto ir advokato parašu patvirtinto akto, ir toks įrašymas, remiantis Žemės registro įstatymo 5 straipsniu, reiškia, kad atitinkami su nekilnojamuoju turtu susiję duomenys egzistuoja, kol neįrodoma priešingai. Komisija taip pat pažymėjo, o Vengrija to neneigė, kad pagal šio įstatymo 3 straipsnį, galiojusį iki 2014 m. kovo 15 d., šiuo įrašymu buvo sukuriamos teisės.
- 80 Taigi, neginčijama, kad apskritai suinteresuotieji asmenys šiomis teisėmis galėjo naudotis netrukdomi kaip uzufuktoriai, kartais ir labai daug metų. Kiek tai susiję su teisiniu saugumu dėl jų turimų teisių, šiems asmenims užtikrintumo teikė, pirma, šių teisių įrašymas į žemės registrą, antra, tai, kad nacionalinės valdžios institucijos per protingą terminą nesiėmė veiksmų, kad galbūt šios teisės būtų pripažintos negaliojančiomis ir išbrauktos iš šių registrų, ir galiausiai – tokių teisių egzistavimo patvirtinimas 2012 m. Įstatymu Nr. CCXIII, kuris priimtas šiek tiek anksčiau nei prieš metus iki ginčijamos nuostatos priėmimo ir kuriame numatyta palikti galioti šias teises iki 2033 m. sausio 1 d.
- 81 Trečia, kaip savo išvados 136 ir 157 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, nagrinėjamos uzufukto teisės yra nuosavybės teisės dalis, nes jų turėtojams suteikia du pagrindinius nuosavybės elementus, būtent: teisę naudotis daiktu ir teisę gauti iš jo pajamas. Reikia pažymėti, kad ginčijama nuostata *ex lege* panaikintos visos esamos uzufukto teisės į nagrinėjamas žemes, išskyrus tas, kurios nustatytos tarp artimų tos pačios šeimos narių. Taigi, tokiu panaikinimu iš suinteresuotųjų asmenų iš esmės priverstinai, visiškai ir galutinai atimamos šios uzufukto teisės šios žemės savininkų naudai.
- 82 Vadinas, ginčijama nuostata lemia ne turto naudojimo apribojimus, bet nuosavybės atėmimą, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį.
- 83 Šiuo klausimu negali būti pritarta per teismo posėdį Vengrijos pateiktam argumentui, jog uzufukto teisių turėtojams, iš kurių jos buvo atimtos, palikta galimybė toliau naudotis atitinkama žeme, sudarant nuomos sutartį su savininku. Iš tiesų tokios sutarties sudarymas visiškai priklauso nuo savininko sutikimo ir nesuteikia galimybės grąžinti buvusiam uzufukto teisės turėtojui jo anksčiau turėtos daiktinės teisės, kuri savo pobūdžiu skiriasi nuo asmeninės teisės pagal nuomos sutartį. Be to, dėl to jis patiria nepatogumų, kurių nebūtų, jei būtų išlaikęs savo teisę.
- 84 Be to, Chartijos 17 straipsnio 1 dalies antrasis sakiny, kuriame numatyta, kad „nuosavybė negali būti atimta“, taikomas ne tik tuo atveju, kai turtas atimamas turint tikslą perduoti jį viešosios valdžios institucijoms. Vadinas, priešingai, nei šiuo klausimu taip pat tvirtino Vengrija, tai, jog viešosios valdžios institucija neįgyja nagrinėjamų uzufukto teisių, o jų panaikinimo pasekmė yra visų nuosavybės teisių į nagrinėjamą žemę grąžinimas jos savininkams, neturi jokių įtakos aplinkybei, jog šių teisių panaikinimas reiškia jų atėmimą iš buvusių jų turėtojų.
- 85 Šiuo klausimu taip pat reikia pažymėti, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, jog nuosavybės atėmimu pagal EŽTK Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pirmos pastraipos antrą sakinį gali būti laikomas pagal nacionalinius įstatymus privalomas nekilnojamojo turto perleidimas – šio turto

savininko ilgalaikės nuomos (*emphyteusis*) teisių turėtojai (1986 m. vasario 21 d. EŽTT sprendimas *James ir kiti prieš Jungtinę Karalystę*, CE:ECHR:1986:0221JUD000879379, 27, 30 ir 38 punktai), taip pat privalomas vieno asmens žemės ūkio paskirties žemės nuosavybės perdavimas kitam asmeniui žemdirbystės racionalizavimo tikslais (1990 m. vasario 21 d. EŽTT sprendimas *Håkansson ir Sturesson prieš Švediją*, CE:ECHR:1990:0221JUD001185585, 42–44 punktai).

- 86 Iš to, kas išdėstyta šio sprendimo 69–85 punktuose, matyti, kad uzufrukto teisių panaikinimas ginčijama nuostata yra nuosavybės atėmimas, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį.
- 87 Nors šia nuostata nėra absoliučiai draudžiama atimti nuosavybę, vis dėlto joje numatyta, kad ji gali būti atimta tik dėl visuomenės poreikių, tik įstatymo nustatytais atvejais ir sąlygomis, laiku ir teisingai atlyginant už šios nuosavybės praradimą.
- 88 Kalbant apie šiuos reikalavimus, reikia atsižvelgti ir į paaiškinimus, pateiktus Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje, kurioje numatyta galimybė apriboti naudojimąsi teisėmis, jei šie apribojimai numatyti įstatymo, nekeičia šių teisių ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini ir iš tiesų atitinka Sąjungos pripažintus bendruosius interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.
- 89 Kartu aiškinamos Chartijos 17 straipsnio 1 dalis ir 52 straipsnio 1 dalis leidžia manyti, kad, viena vertus, kai nuosavybės atėmimą siekiama pateisinti remiantis visuomenės poreikiais, Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatyto proporcingumo principo laikymasis turi būti užtikrinamas būtent atsižvelgiant į šiuos poreikius ir bendrojo intereso tikslus, kuriuos jie apima. Kita vertus, toks aiškinimas reiškia, kad, nesant tokių visuomenės poreikių, kuriais būtų galima pateisinti nuosavybės atėmimą, arba, jei tokie poreikiai nustatyti, nesilaikoma sąlygų, nustatytų Chartijos 17 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje, būtų pažeista tos nuostatos garantuojama teisė į nuosavybę.

2) Dėl pateisinimų ir visuomenės poreikių

i) Dėl pateisinimo, grindžiamo bendrojo intereso tikslais, susijusiais su žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu

- 90 Kaip matyti iš šio sprendimo 31 ir 43 punktų, Vengrija tvirtina, jog net jeigu ginčijama nuostata būtų pripažinta ribojančia laisvą kapitalo judėjimą, šia nuostata, pagal kurią bet kurios esamos žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės paliekamos galioti tik su sąlyga, kad uzufruktorius yra atitinkamos žemės savininko artimas giminaitis, siekiama išlaikyti žemės ūkio paskirties žemės nuosavybę asmenims, kurie ją eksploatuoja, ir kartu neleisti įsigyti šios žemės vien spekuliaciniais tikslais, taip pat sudaryti sąlygas šią žemę eksploatuoti naujoms įmonėms, palengvinti tvaraus dydžio ir konkurencingų žemės ūkių kūrimą ir kartu vengti žemės ūkio valdų suskaidymo bei išvykimo iš kaimo vietovių ir jų gyventojų skaičiaus mažėjimo.
- 91 Šiuo klausimu primintina, jog Teisingumo Teismas pripažino, kad nacionalinės teisės aktai gali riboti laisvą kapitalo judėjimą siekiant tikslo, kaip antai tikslo išsaugoti žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimą, kai žemę dirba pats savininkas, ir užtikrinti, kad daugiausia žemės ūkio valdose gyventų ir jas eksploatuotų jų savininkai, taip pat teritorijos tvarkymo tikslais išlaikyti nuolatinis gyventojus kaimo vietovėse ir skatinti protingą turimų žemės sklypų naudojimą kovojant su spaudimu žemės rinkoje (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 82 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 92 Tas pats pasakytina ir apie tikslus, skirtus žemės nuosavybės paskirstymo sistemai, suteikiančiai galimybę vystyti ir deramai prižiūrėti erdves ir kraštovaizdį, išlaikyti (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 83 punktas).

- 93 Vis dėlto nagrinėjama atveju reikia patikrinti, ar, kaip priminta šio sprendimo 59 punkte, nagrinėjama nuostata iš tiesų siekiama nurodytų teisėtų bendrojo intereso tikslų ir ar ji yra tinkama jiems įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina, jiems pasiekti.
- 94 Šiomis aplinkybėmis taip pat primintina, kad pateisinamosios priežastys, kuriomis valstybė narė gali remtis, turi būti patvirtintos tinkamais šios valstybės priimtos ribojamosios priemonės tinkamumo ir proporcingumo įrodymais ar analize, taip pat konkrečiais dokumentais, pagrindžiančiais jos argumentus (2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-244/15, EU:C:2016:359, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 95 Šiuo klausimu, pirma, reikia pažymėti, kad ginčijama nuostata tiek, kiek ja panaikinamos visos esamos žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės, išskyrus tas, kurių turėtojas yra artimas šios žemės savininko giminaitis, neatrodo tinkama Vengrijos nurodytiems tikslams pasiekti ir su jais neturi jokio tiesioginio ryšio.
- 96 Iš tiesų Vengrija neįrodė, kodėl šio tipo asmens turimos teisės į žemės ūkio paskirties žemę leidžia nustatyti, ar tas asmuo pats eksploatuoja šią žemę, ar ne, gyvena netoli jos, ar ne, įsigijo ją galbūt spekuliaciniais tikslais, ar ne, arba gali prisidėti prie tvarios ir konkurencingos žemdirbystės plėtros, be kita ko, išvengiant žemės padalijimo.
- 97 Be to, kaip Teisingumo Teismas nusprendė 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth* (C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157) 87 punkte, nagrinėjama atveju reikalaujama giminystės ryšio tarp uzufuktoriaus ir savininko buvimas negali užtikrinti, kad konkretų turtą eksploatuos pats uzufuktorius ir kad jis tokių uzufukto teisių neįgijo vien spekuliaciniais tikslais. Taip pat nėra nieko, kas leistų *a priori* manyti, kad savininko šeimai nepriklausantis asmuo, kuris įgyja tokios žemės uzufukto teisę, pats negalėtų jos eksploatuoti ir kad tokia teisė tikrai įgyta spekuliaciniais tikslais, neturint jokio ketinimo tokios žemės dirbti.
- 98 Maža to, Vengrija taip pat nenustatė, kaip šis su artimos giminystės ryšiais susijęs reikalavimas galėtų padėti remti ir plėtoti tvarų ir konkurencingą žemės ūkį, visų pirma išvengiant žemės padalijimo, arba išvengti išvykimo iš kaimo vietovių ir jų gyventojų skaičiaus mažėjimo.
- 99 Antra, ginčijama nuostata bet kuriuo atveju viršijama tai, kas būtina Vengrijos nurodytiems tikslams pasiekti.
- 100 Akivaizdu, kad galėjo būti priimtos ir kitos priemonės, kurios mažiau ribotų laisvą kapitalo judėjimą nei numatytosios ginčijamoje nuostatoje, siekiant užtikrinti, kad žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisė nelemtų šios žemės eksploatavimo nutraukimo. Šiuo tikslu, pavyzdžiui, galėjo būti reikalaujama, kad uzufuktorius išlaikytų tokią žemės paskirtį, prireikus pats užtikrindamas šios žemės eksploatavimą, laikantis sąlygų, užtikrinančių eksploatavimo tvarumą (šiuo klausimu žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 92 ir 93 punktus).
- 101 Taigi, Vengrija neįrodė nei to, kad ginčijama nuostata iš tiesų buvo siekiama bendrojo intereso tikslų, susijusių su žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu, nei to, kad ji tinkama nuosekliai užtikrinti tokių tikslų įgyvendinimą ir apima tik būtinas tam priemones.

ii) Dėl nacionalinės teisės aktų dėl valiutų kursų kontrolės pažeidimu grindžiamo pateisinimo

- 102 SESV 65 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta, kad SESV 63 straipsnio nuostatos nepažeidžia valstybių narių teisės imtis visų reikalingų priemonių, kad būtų užkirstas kelias jų įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams nustatyti, įtvirtinti duomenų apie kapitalo judėjimą deklaravimo tvarką administravimo ar statistikos tikslais arba imtis priemonių, pateisinamų viešąja tvarka ar visuomenės saugumu.

SESV 65 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad tokios priemonės ir tvarka neturi sudaryti savavališko diskriminavimo ar paslėpto laisvo kapitalo judėjimo ir mokėjimų apribojimo, kaip apibrėžta SESV 63 straipsnyje.

- 103 Šiuo aspektu reikia priminti, kad SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktas, kaip nuo pagrindinio laisvo kapitalo judėjimo principo leidžianti nukrypti nuostata, turi būti aiškinamas siaurai (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 96 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 104 Šioje byloje Vengrija teigia, jog atsižvelgiant į tai, kad uzufukto teisės buvo įgytos iki 2002 m. sausio 1 d., ir į tai, kad jas įgijo nerezidentai, kaip tai buvo suprantama pagal tuo metu valiutų kursų kontrolę reglamentuojančius teisės aktus, remiantis minėtais teisės aktais dėl tokio įgijimo reikėjo leidimo, kurį išduodavo Vengrijos nacionalinis bankas. Kadangi įgyjant tokias teises dėl tokių leidimų, susijusių su valiutų kursais, niekuomet nesikreipta, šios teisės buvo negaliojančios.
- 105 Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 76 punkto, Vengrija neįrodė, kad jos nurodomais valiutų kursų kontrolę reglamentuojančiais nacionalinės teisės aktais buvo siekiama taikyti leidimo, susijusio su valiutų kursais, reikalavimą nerezidentams įgyjant uzufukto teises, dėl kurio nesilaikymo toks įgijimas būtų negaliojantis. Ji taip pat neįrodė, kad ginčijama nuostata priimta turint siekį ištaisyti nacionalinės teisės aktų dėl valiutų kursų kontrolės pažeidimus.
- 106 Dėl pirmojo iš šių dviejų aspektų reikia dar pažymėti, kad net jeigu kai kurių ginčijama nuostata panaikintų uzufukto teisių galiojimas *ab initio* būtų siejamas su reikalavimu turėti leidimą, susijusį su valiutų kursais, Komisija Teisingumo Teismui pateikė ištraukas iš 2010 m. birželio 28 d. Nuomonės Nr. 1/2010 ir sprendimo (byla BH2000.556), kuriuos priėmė *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas), iš kurių teksto analizės matyti, jog, remiantis 1959 m. Įstatymo Nr. IV dėl Civilinio kodekso patvirtinimo 237 straipsnio 2 dalimi – nuostata, kuri galiojo, kai nurodyti nacionalinės teisės aktai dėl valiutų kursų kontrolės buvo pripažinti netekusiais galios, – nuo tos dienos, kai leidimas tampa nebereikalingas sutarčiai sudaryti, sutartis, sudaryta negavus tokio leidimo, turi būti laikoma galutinai ir teisėtai sudaryta.
- 107 Dėl antrojo aspekto reikia priminti, kad ginčijamoje nuostatoje numatytas sisteminis uzufukto teisių, kurias artimo giminystės ryšio su atitinkamo turto savininku negalintys įrodyti asmenys įgijo į žemės ūkio paskirties žemę, panaikinimas. Vis dėlto šis giminystės kriterijus neturi jokios sąsajos su valiutų kursų kontrolės sritį reglamentuojančiais nacionalinės teisės aktais. Maža to, kaip matyti, be kita ko, iš šio sprendimo 42 punkto, neginčijama, kad ginčijama nuostata numatytas tokių uzufukto teisių panaikinimas taikomas ne tik nerezidentams, bet ir Vengrijoje gyvenantiems asmenims ir toje valstybėje narėje įsteigtiems juridiniams asmenims, kuriems netaikomi nurodyti valiutų kursų kontrolę reglamentuojantys teisės aktai.
- 108 Antra, bet kuriuo atveju ilgą laiką į žemės registrą įrašytų uzufukto teisių panaikinimas *ex lege*, praėjus daugiau nei dešimt metų nuo to laiko, kai neteko galios valiutų kursų kontrolę reglamentuojantys nacionalinės teisės aktai, nėra proporcinga priemonė. Iš tikrųjų, siekiant nubausti už galimus valiutų kursų kontrolę reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų pažeidimus, galėjo būti priimtose kitos, mažesnio poveikio priemonės, kaip antai administracinės baudos (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 106 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 109 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, Vengrija neįrodė nei to, kad jos nurodyti nacionalinės teisės aktai dėl valiutų kursų kontrolės galėjo turėti įtakos uzufukto teisių, kurioms skirta ginčijama nuostata, galiojimui, nei to, kad ši nuostata buvo priimta siekiant ištaisyti tokius galimus teisės aktų dėl valiutų kursų kontrolės pažeidimus, nei bet kuriuo atveju to, kad, net jeigu ginčijama nuostata iš tiesų ir buvo siekiama tokio tikslo, ja nustatytas uzufukto teisių panaikinimas yra proporcingas šiam tikslui ir leistinas pagal SESV 65 straipsnį.

iii) *Dėl pateisinimo, grindžiamo nacionalinei teisei apeiti skirtos praktikos prevencija, siekiant viešosios tvarkos apsaugos*

- 110 Kaip priminta šio sprendimo 102 punkte, SESV 65 straipsnio 1 dalies b punkte, be kita ko, numatyta, kad SESV 63 straipsnio nuostatos nepažeidžia valstybių narių teisės imtis priemonių, pateisinamų viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo pagrindais.
- 111 Šioje byloje Vengrija tvirtina, kad ginčijama nuostata panaikintos uzufukto teisės buvo įgytos apeinant draudimą fiziniams asmenims, kurie yra kitų valstybių narių piliečiai, ir juridiniams asmenims įsigyti žemės ūkio paskirties žemę nuosavybės teise, todėl jos buvo negaliojančios *ab initio*; būtent dėl šios priežasties Vengrijos teisės aktų leidėjas nusprendė *ex lege* ištaisyti tokį piktnaudžiavimą.
- 112 Šiuo klausimu pažymėtina, kad dėl kovos su praktika, kuria siekiama apeiti nacionalinę teisę, Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, jog pagrindinę laisvę ribojanti priemonė prireikus gali būti pateisinama, kai ja siekiama kovoti su visiškai fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – išvengti atitinkamos valstybės narės teisės aktų taikymo (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 114 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 113 Vis dėlto, pirma, kaip jau konstatuota šio sprendimo 76–80 punktuose, Vengrija neįrodė, kad uzufukto teisės, kurioms turėjo įtakos ginčijama nuostata, būtent – iki 2002 m. juridinių asmenų ir kitų valstybių narių piliečių nustatytos teisės, buvo negaliojančios pagal taikytiną nacionalinę teisę dėl to, kad jomis apeitos kai kurios jos normos.
- 114 Antra, remiantis jurisprudencija, toks pateisinimas, koks nurodytas šio sprendimo 112 punkte, leistinas tik tiek, kiek jis konkrečiai susijęs su fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – išvengti atitinkamų nacionalinės teisės aktų. Tai visų pirma reiškia, kad negalima nustatyti jokios bendros prezumpcijos dėl piktnaudžiavimo, kurios užtektų tam, kad būtų pateisintas laisvo kapitalo judėjimo apribojimas (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 115 ir 116 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).
- 115 Atvirkščiai, tam, kad atitiktų proporcingumo principą, priemonė, kuria siekiama tokio konkretaus kovos su visiškai fiktyviais susitarimais tikslo, turėtų sudaryti galimybę nacionaliniam teismui atskirai iširti kiekvieną atvejį ir atsižvelgti į kiekvieno jo ypatybes remiantis objektyviais įrodymais, kad būtų nustatytas atitinkamų asmenų piktnaudžiavimas arba sukčiavimas (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 117 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 116 Reikia konstatuoti, kad ginčijama nuostata neatitinka jokių šio sprendimo 114 ir 115 punktuose nurodytų reikalavimų.
- 117 Pirma, šio sprendimo 78 punkte minėtame 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nutarime Nr. 25 nėra jokios išvados dėl aptariamų uzufukto teisių turėtojų piktnaudžiavimo ir pabrėžiama, kad šių uzufukto teisių panaikinimas ginčijama nuostata visų pirma laikytas būtinu norint visiškai įgyvendinti nacionalinį strateginį tikslą, kurio siekta naujai patvirtintomis teisės normomis, būtent – kad dirbamoji žemė priklausytų tik ją dirbantiems asmenims.
- 118 Tokiomis aplinkybėmis neįrodyta, kad tokiais teisės aktais siekiama konkretaus tikslo kovoti su fiktyvių susitarimų sudarymu, kurių tikslas – išvengti žemės ūkio paskirties žemės įgijimą reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų taikymo.

- 119 Antra, bet kuriuo atveju remiantis vien aplinkybe, kad žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės turėtojas yra juridinis ar fizinis asmuo, kuris neturi artimo giminystės ryšio su tos žemės savininku, negalima pagrįstai teigti, kad uzufukto teisės įgijimo momentu toks asmuo veikė nesąžiningai. Kaip priminta šio sprendimo 114 punkte, negalima nustatyti bendros prezumpcijos dėl piktnaudžiavimo (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 121 punktas).
- 120 Taigi, galėtų būti nustatytos kitos priemonės, kurios mažiau ribotų laisvą kapitalo judėjimą, kaip antai sankcijos arba konkretūs nacionaliniam teismui teikiami ieškiniai dėl negaliojimo, siekiant kovoti su patvirtintu taikomų nacionalinės teisės aktų apėjimu, su sąlyga, kad jos tenkina kitus Sąjungos teisėje įtvirtintus reikalavimus (šiuo klausimu žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 122 punktą).
- 121 Šiuo aspektu negalima pritarti Vengrijos vyriausybės argumentams, grindžiamiems biudžeto sumetimais ir su teisingumo vykdymo priemonių ekonomiškumu susijusiomis priežastimis. Iš tiesų iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad vien ekonominiai motyvai negali būti privalomieji bendrojo intereso pagrindai, galintys pateisinti pagal Sutartį užtikrinamos pagrindinės laisvės apribojimą. Tas pats pasakytina apie išimtinai administracinio pobūdžio priežastis (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *SEGRO ir Horváth*, C-52/16 ir C-113/16, EU:C:2018:157, 123 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 122 Darytina išvada, kad ginčijama nuostata sukuriama laisvo kapitalo judėjimo ribojimas negali būti pateisintas siekiu kovoti su fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – išvengti žemės ūkio paskirties žemės nuosavybės įgijimą reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų taikymo.
- iv) Dėl visuomenės poreikių pagrindo ir kompensavimo sistemų, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnį, nebuvimo*
- 123 Dėl nuosavybės atėmimo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį, kurią lėmė nagrinėjamų uzufukto teisių panaikinimas, reikia pridurti, kad, atsižvelgiant į šio sprendimo 87–89 punktuose išdėstytus reikalavimus, kurių laikymasis yra tokio atėmimo lestinumo sąlyga, šis panaikinimas buvo numatytas įstatymo.
- 124 Be to, nors bendrojo intereso tikslai, susiję su žemės ūkio paskirties žemės naudojimu, kaip nurodyti šio sprendimo 91 ir 92 punktuose, arba tokie tikslai, kuriais siekiama ištaisyti nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių valiutų kursų kontrolę, pažeidimus ar kovoti su piktnaudžiavimo praktika, kuria siekiama apeiti taikytinus nacionalinės teisės aktus, gali būti priskirti prie vieno ar kito visuomenės poreikių pagrindo, vis dėlto iš šio sprendimo 101 punkto matyti, kad Vengrija šioje byloje visiškai neįrodė nei to, kad uzufukto teisių panaikinimu *ex lege* ginčijama nuostata iš tiesų siekta šių tikslų, susijusių su žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu, nei bet kuriuo atveju to, kad jis yra tinkamas arba būtinas jiems pasiekti. Be kita ko, atsižvelgiant atitinkamai į šio sprendimo 109 ir 122 punktuose padarytas išvadas, juo labiau negali būti laikoma, kad ginčijama nuostata uzufukto teisės buvo panaikintos *ex lege* siekiant ištaisyti nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių valiutų kursų kontrolę, pažeidimus arba kovoti su tokia piktnaudžiavimo praktika, nes tokie pažeidimai ar praktika neįrodyti, ir bet kuriuo atveju toks panaikinimas negali būti laikomas atitinkančiu šio sprendimo 89 punkte primintą proporcingumo reikalavimą.
- 125 Bet kuriuo atveju ginčijama nuostata neatitinka Chartijos 17 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje nustatyto reikalavimo, kad turi būti laiku ir teisingai atlyginta už tokį nuosavybės atėmimą, kaip nagrinėjamų uzufukto teisių praradimas.
- 126 Remiantis pačia šios nuostatos formuluote, nuosavybė gali būti atimta tik „įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant“, taigi toks atlygis, kuris yra viena iš tokio atėmimo sąlygų, turi būti numatytas įstatymo. Vadinas, nacionalinės teisės aktuose, kuriuose numatytas nuosavybės atėmimas, turi būti aiškiai ir tiksliai nurodyta, kad toks atėmimas suteikia teisę į

kompensaciją, ir numatytos jos sąlygos. Reikia konstatuoti, kad ginčijamoje nuostatoje nėra jokios nuorodos, kurioje būtų numatyta kompensacija uzufrukto teisių turėtojams už jų praradimą ir jos mokėjimo tvarka.

- 127 Šiuo atžvilgiu Vengrijos gynybos argumentuose pateikta nuoroda į bendrąsias civilinės teisės normas negali atitikti Chartijos 17 straipsnio 1 dalies reikalavimų. Maža to, net jeigu, atsižvelgiant į šią nuostatą, valstybei narei teisiškai būtų galima numatyti, kad dėl kompensacijos už atimtą nuosavybę sumokėjimo yra atsakingi privatūs asmenys, nors už atėmimą atsakinga vien ši valstybė narė, reikia konstatuoti, kad tokia nuoroda į bendrąsias civilinės teisės normas reikštų, kad atlygintinų sumų, kurios uzufrukto teisių turėtojams galėtų priklausyti, išieškojimą iš turto savininko turėtų pradėti minėtų teisių turėtojai, pasinaudodami procedūromis, kurios gali būti ilgos ir brangios. Tokios civilinės teisės normos nesuteikia galimybės lengvai ir pakankamai tiksliai ar nuspėjamai nustatyti, ar pasibaigus tokioms procedūroms tikrai bus galima gauti kompensaciją ir prireikus – koks bus tokių kompensacijų pobūdis ir dydis.
- 128 Šiuo aspektu taip pat pažymėtina, kad, kiek tai susiję su EŽTK Protokolo Nr. 1 1 straipsniu, iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos matyti, kad jis mano, jog tuomet, kai asmens turtas yra nusavinamas, turi egzistuoti procedūra, kuri užtikrintų visapusį nusavinimo padarinių įvertinimą, būtent – kompensacijos, susijusios su nusavinto turto verte, priteisimą, jos gavėjų nustatymą ir bet kuri kitą su nusavinimu susijusį klausimą (2003 m. spalio 9 d. EŽTT sprendimo *Biozokat A. E. prieš Graikiją*, CE:ECHR:2003:1009JUD006158200, 29 punktas).
- 129 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta šio sprendimo 123–128 punktuose, reikia konstatuoti, kad ginčijamoje nuostatoje numatytas nuosavybės atėmimas nėra pateisinamas visuomenės poreikiais, be to, kartu nėra numatyta teisingo atlyginimo sumokėjimo laiku sistema. Todėl šia nuostata pažeidžiama teisė į nuosavybę, kuri garantuojama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį.

c) Išvada

- 130 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad, pirma, Vengrija neįrodė nei to, kad ginčijamoje nuostatoje nustatytu kitų valstybių narių, nei Vengrijos, piliečių uzufrukto teisių panaikinimu buvo siekiama bendrojo intereso tikslų, pripažįstamų pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją arba SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktą, nei to, kad toks panaikinimas yra tinkamas ir nuoseklus ir apima tik būtinas tam priemones. Antra, toks panaikinimas neatitinka Chartijos 17 straipsnio 1 dalies. Todėl laisvo kapitalo judėjimo apribojimai, kuriuos lėmė už kapitalą, kuriam taikoma SESV 63 straipsnyje numatyta apsauga, įgyto turto atėmimas, negali būti pateisinami.
- 131 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad priėmusi ginčijamą nuostatą ir panaikinusi *ex lege* Vengrijoje esančios žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teises, priklausančias tiesiogiai ar netiesiogiai kitų valstybių narių piliečiams, Vengrija pažeidė išpareigojimus pagal kartu aiškinamus SESV 63 straipsnį ir Chartijos 17 straipsnį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 132 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija reikalavo priteisti bylinėjimosi išlaidas iš Vengrijos ir ši pralaimėjo bylą, iš jos priteisiamos bylinėjimosi išlaidos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. Priėmusi *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény* (2013 m. Įstatymas Nr. CCXII dėl tam tikrų nuostatų ir pereinamojo laikotarpio priemonių, susijusių su 2013 m. Įstatymu Nr. CXXII dėl žemės ūkio paskirties ir miško žemės pardavimo) 108 straipsnio 1 dalį ir taip panaikinusi *ex lege* Vengrijoje esančios žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teises, priklausančias tiesiogiai ar netiesiogiai kitų valstybių narių piliečiams, Vengrija pažeidė įsipareigojimus pagal kartu aiškinamus SESV 63 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį.
2. Priteisti iš Vengrijos bylinėjimosi išlaidas.

Parašai.